

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาบทบาทผู้นำของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวงษ์โณ)

ผู้วิจัย : พระมหามงคลศีล ปรียติเมธี (พัยค์พิทักษ์กุล)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

- : พระครูปริยัติยานุศาสน์, ดร.
- : ป.ธ.๔, B.A., M.A., Ph.D. (Philosophy)
- : ผศ.ดร.พูนชัย ปันธิยะ พธ.บ., ศศ.ม., Ph.D. (Buddhist Studies)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาบทบาทผู้นำของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวงษ์โณ)” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวงษ์โณ) และ ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทผู้นำในการกิจ ๖ ด้าน ของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวงษ์โณ) ที่มีต่อการพัฒนาสังคมและองค์กรสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสรุปผลจากการศึกษา มีดังนี้

ผู้นำหรือผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ ชักนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ ชื่อว่า ผู้มีภาวะนำ พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงภาวะผู้นำไว้ว่าผู้นำต้องมีคุณสมบัติทั้งภายในและภายนอกคือ มีวิสัยทัศน์ ชำนาญงาน มีอัธยาศัยดี และต้องรู้จักนำหลักธรรมไปบูรณาการได้อย่างเหมาะสม หลักธรรมเหล่านั้น ได้แก่ หลักอริยปทัช ๓ รู้ระบอบการ บริหารงานที่เหมาะสมแก่องค์กรและชุมชน, พรหมวิหาร ๔ รู้จักใช้พระเดชและพระคุณ, สังคหวัตถุ ๔ รู้จักหลักการผูกมิตรไมตรีต่อคนอื่นได้ดี, พละ ๕ รู้จักบริหารตนเองอย่างชาญฉลาดและมีความมั่นคงทางสติปัญญาและอารมณ์ ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ ที่สนับสนุนความเป็นผู้นำ ได้แก่ ๑) สาราณียธรรม ๖ รู้หลักการบริหารตนและบริหารงานไปพร้อมกัน ๒) หลักทศ ๖ รู้หลักบทบาทและหน้าที่ทางสังคม ๓) หลักอภิธานียธรรม ๗ รู้หลักบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงประโยชน์องค์กรต้องมาก่อน และ ๔) หลักสัปปุริสธรรม ๗ รู้หลักบริหารตนและองค์กรอย่างรู้เท่าทัน นอกจากนี้ พึงเว้นจากหลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาวะผู้นำอีก ๓ หมวด คือ ๑) อกุศลมูล ๓ แนวคิดในใจที่ต่อต้านความดี ๒) อัตตาริปีตย การใช้เผด็จการเบ็ดเสร็จสำหรับบริหารจัดการ และ ๓) อคติ ๔ การวางตนไม่เหมาะสม

บทบาทภาวะผู้นำของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวงษ์โณ) พบว่า ท่านใช้หลักธรรมภาวะผู้นำที่ดี กล่าวคือ การใช้หลักอริยปทัช ๓ และหลักพรหมวิหาร ๔ ในด้านการปกครอง การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ การใช้หลัก

พละ ๕ ในด้านการศึกษาและการเผยแผ่ นอกจากนั้น ยังได้ใช้หลักธรรมที่สนับสนุนภาวะผู้นำ คือ สาราณียธรรม ๖ ในด้านการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในองค์กร, การใช้หลักทศ ๖ ในด้านการปกครอง การศึกษาและการเผยแผ่ ทำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา, การใช้หลักอุปราณียธรรม ๗ ในด้านการปกครองส่งผลให้การบริหารคนและงานของคณะสงฆ์มีความสะดวกราบรื่น, การใช้หลักสัปปุริสธรรม ๗ เป็นการบูรณาการความรู้ ศักยภาพ และความฉลาดในการบริหารอย่างมีอรรถประโยชน์ขององค์กร

นอกจากนั้น ยังพบว่า พระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวณฺโณ) มีภาวะผู้นำที่สามารถพัฒนาสังคมและองค์กรสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ได้ดี กล่าวคือ ท่านมีภาวะผู้นำที่ดี ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านวัตถุ ท่านสงเคราะห์แก่วัดต่าง ๆ ในเขตปกครอง ๒) ด้านจิตใจ ท่านปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมแก่พุทธศาสนิกชน และ ๓) ด้านสังคม ท่านประชุมปรึกษาหารือกับคณะสงฆ์และส่งเสริมกิจกรรมฝ่ายคฤหัสถ์อยู่เสมอ ทำให้ศาสนกิจสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เป็นที่เคารพรักของผู้ใต้บังคับบัญชาและก่อให้เกิดศรัทธาปสาทะแก่พุทธศาสนิกชน ปัจจัยหนึ่งที่ช่วยเสริมภาวะผู้นำของท่าน คือ ท่านเป็นพระเถระที่มีภูมิรู้ภูมิธรรมและมีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ด้วย

Thesis Title : A Study of the Leadership of Phrathepkosol
(Sangwal Brammavaṇṇo)

Researcher : Phramaha Mongkhonseen Pariyattimedhī (Phayakphithakkun)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee :

Ven. Dr. Phrakhupariyattianusath
Pali. IV, B.A., M.A., Ph.D. (Philosophy)
Asst. Prof. Dr. Poonchai Puntiya
B.A., M.A., Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : June 17, 2016

Abstract

The research entitled “A Study of the Leadership of Phrathepkosol (Sangwal Brammavaṇṇo)” consists of two objectives: 1) to study the leadership in line with Buddhism, 2) to study the leadership of Venerable Phrathepkosol (Sangwal Brammavaṇṇo) and 3) to analyze his leadership in the frame of six missions towards the society and the Sangha development in Chiang Mai. The results were found that:

Leaders and administrators with knowledge, marketability and asking other to follow are “one with leadership”. According to Buddhism, the leaders are endowed with interior and exterior qualifications, that is, they should have good vision, well-experienced, good characteristics and integrating Buddha-dhamma for the best. The Buddha-dhammas are 3-Adhipateyya: dominant influence; understanding administration for organization and community, 4-Brahmavihara: holy abidings; understanding the high and low states of mind, 4-Sangahavatthu: bases of sympathy; understanding friendship building, 5-Bala: the strengths; understanding the good administration intellectually and emotionally. The other Buddha-dhammas supporting the leadership also are: 6-Sārāṇiyadhamma: states of conciliation; knowing self-administration and work-administration together, 6-Disā: directions; knowing roles and duty towards the society, 7-Aparihāṇiyadhamma:

conditions of welfare; knowing work-administration efficiently by realizing organization benefit, and 7-Sappurisdhamma: quality of a good man; knowing the interior and exterior administration properly. Besides, the other Buddha-dhammas interrupting the leadership are: Akusala-mūla: roots of bad actions; thought against good action, Attādhipeyya: using self-dependence, and Agati: putting wrong course of behavior.

In case of Venerable Phratepkosol (Sangwal Brammavanno)'s leadership, he could apply some of the Buddha-dhammas for his administration; using 3-Adhipateyya and 4-Brahmavihara for his administrative affairs, 4-Sanghavatthu for education welfare, social welfare and public welfare, 5-Bala for academic affairs and propagation activities. In addition, he took some of the Buddha-dhammas for his leadership. They are: 6-Sārāṇiyadhamma for equal management of the organization, 6-Disā for general administration, education and propagation, 7-Aparihāṇiyadhamma for people management and financial management, and 7-Sappurisdhamma for integration of knowledge and potentiality for the organization benefit.

At last, it can be found that Venerable Phratepkosol's leadership is high and outstanding for the society and the Sangha development in Chaing Mai. His leadership can clearly be classified into three points: 1) the external objects: assisting many temples, 2) the mentality: cultivating moral and ethics for Buddhists, and 3) the social activity: attending the Sangha meeting and taking lay people assistance for good. He is worshiped and respected by all walks of Buddhists. The important factor for his notable leadership is that he is "one with good knowledge and moral" and also took a position of the Chaing Mai ecclesiastical governor.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องศึกษาดรรชนีของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวงษ์) สำเร็จด้วยดีเพราะความเมตตาของคณะกรรมการที่ปรึกษาทั้ง ๒ ท่าน คือ พระครูปริยัติยานุศาสน์,ดร. ประธานกรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนชัย ปันธิยะ กรรมการ ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ปรับปรุงแก้ไข ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จตามแนวทางที่ถูกต้อง จึงขอขอบคุณในเมตตาจิตของคณะกรรมการทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะผู้บริหาร - คณาจารย์ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ให้ความเมตตาดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณพระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยในการศึกษา และทำการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณ คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ ความคิด แนวคิด คำแนะนำในการค้นคว้าหนังสือในการประกอบการเขียน การหาแหล่งข้อมูลในการใช้อ้างอิง อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่ ที่ได้อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยเพื่อใช้ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์

ขอบุญกุศลอันเกิดจากการทำวิทยานิพนธ์นี้ ขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และขอบุญกุศลอันเกิดจากความตั้งใจในการทำวิทยานิพนธ์ จงบังเกิดมีแก่บิดา มารดา คุณปู่ คุณย่า คุณตา คุณยาย ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และทั้งที่ล่วงลับไปแล้ว トラบสิ้นกาลนาน

พระมหามงคลศีล ปริยตติเมธี (พยัคฆ์พิทักษ์กุล)

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ณ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย	๖
๑.๗ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๔
๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๔
บทที่ ๒ บทบาทผู้นำในพระพุทธศาสนา	๑๕
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้นำในพระพุทธศาสนา	๑๕
๒.๑.๑ ความหมายของผู้นำ	๑๕
๒.๑.๒ ความหมายของบทบาทผู้นำ	๑๗
๒.๑.๓ ความเป็นมาแห่งบทบาทผู้นำในพระพุทธศาสนา	๑๘
๒.๒ หลักธรรมทั่วไปของบทบาทผู้นำในพระพุทธศาสนา	๒๓
๒.๒.๑ หลักอริยปทัศย์ ๓	๒๔
๒.๒.๒ พรหมวิหาร ๔	๒๕
๒.๒.๓ สังคหวัตถุ ๔	๒๖
๒.๒.๔ พละ ๕	๒๘
๒.๓ หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนบทบาทผู้นำ	๒๙
๒.๓.๑ สาราณียธรรม ๖	๒๙

๒.๓.๒ ทิศ ๖	๓๐
๒.๓.๓ อปรีหานิยธรรม ๗	๓๒
๒.๓.๔ สัปปริสธรรม ๗	๓๓
๒.๔ หลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบทบาทผู้นำ	๓๔
๒.๔.๑ อกุศลมูล ๓	๓๔
๒.๔.๒ พุจริต ๓	๓๕
๒.๔.๓ อัตตาริปีไตย	๓๕
๒.๔.๔ อคติ ๔	๓๖
๒.๕ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบทบาทผู้นำ	๓๗
๒.๕.๑ ความหมายและคุณสมบัติของผู้นำตามทฤษฎีสมัยใหม่	๓๗
๒.๕.๒ ทฤษฎีผู้นำและหลักการสำคัญของผู้นำ	๓๘
๒.๕.๓ องค์ประกอบของบทบาทผู้นำ	๔๐
๒.๕.๔ เป้าหมาย คุณสมบัติ และบทบาทผู้นำที่ดี	๔๔
บทที่ ๓ บทบาทผู้นำของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวงษ์)	๕๒
๓.๑ หลักบทบาทผู้นำทั่วไปของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวงษ์)	๕๒
๓.๑.๑ การใช้หลักอริยปทัสส ๓ ในด้านการปกครอง	๕๒
๓.๑.๒ การใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ในด้านการปกครอง	๕๗
๓.๑.๓ การใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์	
สาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ	๕๙
๓.๑.๔ การใช้หลักพละ ๕ ในด้านการศึกษาและเผยแผ่	๖๕
๓.๒ หลักธรรมที่สนับสนุนภาวะผู้นำของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวงษ์)	๖๙
๓.๒.๑ การใช้หลักสาราณียธรรม ๖	๖๙
๓.๒.๒ การใช้หลักทศ ๖	๗๐
๓.๒.๓ การใช้หลักอปรีหานิยธรรม ๗	๗๒
๓.๒.๔ การใช้หลักสัปปริสธรรม ๗	๗๓
๓.๒.๕ ธรรมจาริก	๗๖
๓.๒.๖ ภารกิจ ๖ ด้าน	๘๐
๓.๓ บทสรุป	๘๔

บทที่ ๔ วิเคราะห์บทบาทผู้นำในการกิจ ๖ ด้านของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวณฺโณ)

ที่มีต่อการพัฒนาสังคมและองค์กรสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	๘๕
--	----

๔.๑ ด้านสาธารณูปการ	๘๕
---------------------	----

๔.๒ ด้านสาธารณสงเคราะห์	๘๖
-------------------------	----

๔.๓ ด้านการเผยแผ่	๙๐
-------------------	----

๔.๔ ด้านการปกครอง	๙๒
-------------------	----

๔.๕ ด้านการศึกษา	๙๓
------------------	----

๔.๖ ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๙๕
---------------------------	----

๔.๗ บทสรุป	๙๗
------------	----

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ	๙๙
---	-----------

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๙
--------------------	----

๕.๒ ขอเสนอแนะ	๑๐๑
---------------	-----

บรรณานุกรม	๑๐๓
-------------------	------------

ภาคผนวก	๑๑๒
----------------	------------

ก. ประวัติโดยสังเขปของพระเทพโกศล (สังวาลย์ พรหมวณฺโณ)	๑๑๓
---	-----

ข. แบบสัมภาษณ์	๑๑๖
----------------	-----

ประวัติผู้วิจัย	๑๑๙
------------------------	------------

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา/เล่ม/ข้อและหน้า ตามลำดับ เช่น อง.ติก.(ไทย) ๒๑/๓๕/๑๘๙. หมายถึง อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต เล่มที่ ๒๑ ข้อที่ ๓๕ หน้า ๑๘๙ และ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฏก. ๒๕๐๐. เช่น อง.ติก.(บาลี) ๒๑/๔๐/๒๓ หมายถึง อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ปาลี เล่มที่ ๒๑ ข้อที่ ๔๐ หน้า ๒๓.

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.จู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จูฬนิเทศ	(ภาษาไทย)